

TÍÐARGREIN

oyskir myndugleikar – løgting og landsstýrið – lóggávu- og fyrisingarligt vald. Í felagsmálum hava ríkismyndugleikarnir – fólkating og ríkisstjórn – tað lóggevandi- og fyristingarliga valdið, men heimastýrið – løgtingið - skal góðkenna ásetingarnar, áðrenn tær verða kunngjördar.

Løgtingslóg um stýrisskipan Føroya frá 1994 § 1 ásetir, at í yvirtiknum málum er lóggávuvaldið hjá løgtinginum og løgmanni í felag. Útinnandi valdið er hjá landsstýrinum. Dómsvaldið er hjá dómstólunum.

Í viðmerkingunum, s. 173-175, til § 1 í uppskoti til stýrisskipanarlógina, stendur skrivað m.a. soljóðandi um lóggávuvaldið hjá løgtinginum:

"Hvør, ið lóggávuvaldið hevur í yvirtiknum málum, er ásett í heimastýrislógarinnar § 4, 2. stk., nevnlíga soleiðis, at løgtingið samtykkir og løgmaður staðfestir løgtingslógir, ..."

"Lóggávuvaldið í greinini merkir eitt nú heimildin at áseta almennar rættarreglur móttvegis borgaranum og tí almenna innan teir karmar, grundlóg, heimastýrislóg og stýrisskipanarlóg annars áseta. Ilt er nærri at útgreina merkingina av orðingini í stuttari merking. Tó liggur sum óvugdømi (módsætningsslutning) í greinini, at lóggávuvaldið ikki kann taka sær útinnandi og dømandi myndugleika og eigur av hesi orsök at sýna varsemi við at gera løgtingslógir, sum bert viðvíkja ávísu itøkiligum einstøkum viðurskiftum."

Tveir viðkomandi spurningar kunnu tí setast í hesum sambandi:

1. Hevur Løgtingið lóggávuvald í felagsmálinum politiið, at gera reglur í grindalógini um virkseml hjá politinum, sum ikki frammanundan eru settar í gildi av Fólkatinginum?
2. Ger Løgtingið eina sokallaða "singulera" lóg, sum er málrættað Sea Shepherd felagsskapinum, og sum herðir inntrivsheimildirnar hjá politi-

num viðvíkjandi persónliga frælsinum, talu- og savningarfrælsinum hjá hesum felagsskapi, har lóggevandi valdið eisini er dømandi vald?

Tað er bara dómsvaldið, sum kann endaliga svara uppá hesar báðar spurningarnar.

5. Samanumtøka og niðurstøða

Tað er neyðugt at skipað viðurskiftini kring grindarakstur og grindadráp á ein skynsaman hátt. Tí er tað skilagott við einari neyðugt at gera broytingar í rættargangslógini, tí tað er henda lóg, sum skipar virkseml hjá politinum, og tað er politiið, sum hevur høvuðsleiklutin sambært rættargangslógini í Føroyum – politilógini í Danmark - at útinna myndugleika og vald móttvegis borgarum, sum bógva og upphalda sær í føroyska samfelagnum.

Grindalógin ásetir víðfevndar inntrivs- og revsiheimildir í §§ 10, 11 og 13. Sum nevnt í greiningini, hoyra hesar ásetingar rættast heima í rættargangslógini heldur enn í grindalógini, eisini tí at ábyrgdarviðurskiftini í lógnum báðum eru ymisk. Fiskimálaráðið sum føroyskur myndugleiki varðar av grindalógini ímeðan Justitsministeriet sum danskur myndugleiki varðar av rættargangslógini.

Politiið er einasti myndugleiki í samfelagnum, sum sambært lóg kann brúka vald móttvegis borgarum. Fyri rættartrygdina hjá borgarunum er tað tí neyðugt, at Justitsministeriet, sum er evsti myndugleikin hjá politinum, eisini hevur ábyrgdina av tí lóg, sum skipar víðfevndar inntrivs- og revsiheimildir hjá politinum. Í lötuni er støðan tann, at tað er Fiskimálaráðið, sum hevur hesa ábyrgd, og tað er ein skeikling av sambandinum millum førleikar – í hesum førinum tær víðfevndu

inntrivs- og revsiheimildirnar hjá politinum – og ábyrgd, sum Fiskimálaráðið hevur av hesum heimildum hjá politinum í grindalógini.

Greiningin grundgevur fyri, at lóggávusmíði í sambandi við grindalógina verður skeiklað, tá myndugleikarnir ikki taka hædd fyri, at hjáveran av Sea Shepherd felagsskapinum í Føroyum er eitt trygdar- og verjupolitiskt mál, sum eisini á politiskum- og á embætismannastigi má setast í talu sum eitt tilíkt mál. Í sambandi við ger av grindalógini, sæst henda skeikling aftur á tann hátt, at lógartænastan á Løgmansskrivstovuni setir spurnartekin við, um Løgtingið hevur lóggávuvald í felagsmálinum politiið, at umstrídd donsk lóggáva, sum er á markinum til rættartrygdina hjá borgarunum, liggur til grund fyri víðfevndu inntrivs- og revsiheimildunum hjá politinum, og at hoyringssvarini eru fá, harav tað eina er frá einum verjuadvokati, sum umboðaði skuldsett fólk frá Sea Shepherd felagsskapinum í Føroya rætti í fjør.

Henda greining og tann greining, ið víst verður til í pkt. 1.1. omanfyri frá fyrr í ár, vísa eisini á tað afturhaldni, ið danskir myndugleikar vísa, tá tað ræður um at seta í talu í Føroyum avbjóðingaruttanifrá, sum hava við trygdar- og verjumál at gera. Hetta afturhaldni hevur við yvirvald og landøki Danmarkar yvir Føroyum at gera – eitt yvirvald og landøki, sum er tengt at danska statinum, í verki donsku stjórnini, sum hevdar sitt yvirvald gjøgnum trygdar- og verjupolitikkinn. Tá so eitt trygdar- og verjupolitiskt mál sum Sea Shepherd hóttir føroyska samfelagið – fyrst og fremst mentanina men eisini trygggleikan í landinum – so vísir hetta afturhaldni seg millum annað á tann hátt, at danskir myndugleikar ikki ynskja at gera broytingar í teimum lógum, sum organisatoriskt hoyra til trygdar- og verjupolitiska

øki - í hesum førinum útlendinga- og rættargangslógini. Hugsanin hjá danska forsætismálaráðnum gjøgnum tíðirnar, og teimum ymisku stjórnunum í Danmark óansæð politiskan lit, er, at broytingar í málsøkjum tætt tilknýtt statinum, tað eru trygdar- og verjumál, vil máa støðið undan danska eindarstatinum og harvið valdinum hjá Danmark yvir Føroyum. Trygdar- og verjumál og tilknýttu verju-, rættargangs-útlendinga- og politilógir er grundarlagið undir einhvørjum stati, eisini tí danska, og fáa Føroyar størri ávirkan á hesi mál og lógir, vil tað við tíðini geva grundarlag fyri stovnan av einum føroyskum stati.

Tað var tí eisini eitt noktandi svar, ið umboð fyri landsstýrið fingur fyrr í ár, tá spurt var um broytingar kundu gerast í nevndu donsku lógum, sum eru galdandi í Føroyum, til tess at fyrbyrgja átøk frá Sea Shepherd felagsskapinum. Tí bleiv ein nýggj grindalóg gjørð, allarhelst eftir umbøn frá donskum myndugleikum, har tær víðfevndu inntrivs- og revsiheimildirnar hjá politinum innganga.

Greiningin vísir á, at tað er Fútin og hansara ákærvald, sum eru høvuðssmíðir handan §§ 10, 11 og 13 í grindalógini. Fyrmyndin fyri hesum ásetingum í grindalógini skulu finnast í donsku politilógini og tí sokallaða "lømmelpakken" – ein lógarpakki, sum er umstríddur, tí Eystari Landsrættur úttalaði seg atfinningarsamt viðvíkjandi ásetingunum um fyrbyrgjandi handtøkur í upp til 12 tímar, sum nú síggjast aftur í grindalógini. Tveir grundleggjandi spurningar reisa seg í hesum sambandi. Fyri tað fyrsta, um Løgtingið hevur lóggávuheimild í felagsmálinum politiið og fyri tað næsta, um Løgtingið ger eina sokallaða "singulera" lóg, málrættað Sea Shepherd felagsskapinum?

Endaliga svarið til hesar báðar spurningar hevur bara dómsvaldið,

men nakað týðir upp á, at viðkomandi myndugleikar, sum eru Fiskimálaráðið, Justitsministeriet og politiið "hava slept løgtinginum upp á fjall" í sambandi við ger av grindalógini. Hetta er ikki gjørt í ringum vilja, men í tráðanini eftir at skipa viðurskiftini kring grindadráp skjótt og við herdum inntrivs- og revsiheimildum, hava nevndu myndugleikar eftir øllum at døma sæð burtur frá at kanna nærri um lóggávuvald løgtingsins viðvíkjandi víðkaðum heimildum til politiið í grindalógini samsvarar við ríkisrættarligu støðu Føroya, sum er ásett sambært grundlóg, heimastýris- og stýrisskipanarlóg.

Yvirskipað er niðurstøðan í greiningini tann, at líka so væl sum grindadráp sum føroyska mentan má varðveitast og verjast eisini sambært lóggávu, so má tilgongdin at gera lóggávu, og seta tiltøk í verk í hesum sambandi, eisini byggja á eitt siðmentað grundarlag.

Ítøkiliga er niðurstøðan í hesari greining, at Løgtingið saman við Landsstýrið og viðkomandi myndugleikum má enduskoða grindalógina av nýggjum. Støða má í fyrsta lagi takast meira nágreiniliga til, um Løgtingið hevur lóggávuvald í mun til at áseta nýggjar reglur í gildi í løgtingslóg fyri politiið, sum er danskt málsøki, og har fyrirtreytirnar í grundlóg, heimastýris- og stýrisskipanarlóg áseta lóggávuvaldið í felagsmálum til at vera hjá danska fólkatinginum.

Í øðrum lagi er tað serliga parturin um inntrivs- og revsiheimildirnar hjá politinum §§ 10, 11 og 13, har Løgtingið í samráði við Fiskimálaráðið, sum hevur útinnandi ábyrgdina av grindalógini, má biðja Justitsministeriet og Fólkatingið um, at seta nevndu inntrivs- og revsiheimildir hjá politinum í rættargangslógina, sum er sett í gildi í Føroyum og sum skipar virkseml hjá politinum í heila tikið. Í øðrum lagi, um politilógin, har frá nevndu ásetingar stava, og sum bleiv sett í gildi í Danmark fyri 11 árum síðani, skal verða sett í gildi í Føroyum tillagað føroysk viðurskifti.

Í triðja lagi, um tað er ráðiligt, at seta í gildi í Føroyum allar tær ásetingar um inntrivs- og revsiheimildir, serliga viðvíkjandi fyrbyrgjandi handtøkum í upp til 12 tímar, tá nú bæði fakpersónar, politiska skipanin í Danmark og Eystari Landsrættur hava úttala seg atfinningarsamt móttvegis hesum ásetingum til at vera í stríð við rættartrygdina hjá borgarunum.

Í fjórða lagi, um fráboðanarskyldan í § 3 í grindalógini kann umorðast, soleiðis at spurningur ikki kann setast við, um ásetingin er í stríð við ásetingar í bæði grundlóg og evropeiska mannrættindinasáttmálanum viðvíkjandi talufrælsi.

